

Оперативна програма "Околна среда 2007- 2013 г."

Проект "Теренни проучвания на разпространение на видове / оценка на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата страна – I фаза"
Договор № 2597/22.07.2013 г.
„Теренни проучвания на разпространение и численост на бозайници (без китоподобни)“

Методика за мониторинг на Пъстър пор (*Vormela peregusna* G., 1770)

Изготвила: Сирма Зидарова, Надя Цветкова, Румяна Костова

1. Описание на обекта

Морфологични особености: Пъстрият пор е хищник с относително дребни размери. Той лесно се отличава от другите видове порове. Козината му е светложълтеникавокафява с тъмни петна, с тъмна препаска през очите. Долната страна и краката са черни. Ушите са големи, широки, с бял край, а опашката е рунтава.

Разпространение: Ареалът на пъстрия пор включва Югоизточна Европа, южните райони на Източна Европа, Предна и Централна Азия. В България видът има мозаично разпространение из цялата страна без високите планини и големите горски масиви. Най-често срещан е в Дунавската равнина (най-вече източната ѝ част), Горнотракийската низина (особено в района на р. Тунджа), централната част на западните покрайнини на страната (Пернишка област и района на Драгоман), района на Източните Родопи, Деврентски възвишения и Сакар.

Биологични особености: Биологичните особености на пъстрия пор не са добре проучени. Видът е специализиран в лов на мишевидни и едри колониални гризачи, но се храни също така с птици, яйца, влечуги, земноводни, понякога насекоми и растителна храна. Брачният период и периодът на раждане на малките варират в зависимост от конкретните условия, но обикновено чифтосването е през пролетта и началото на лятото, а малките се раждат в края на зимата и през пролетта след продължила 8-11 месеца бременност (заедно с период на забавена имплантация). Женската ражда веднъж годишно от 3 до 8 малки. Женските достигат полова зрелост на 3-месечна възраст, а мъжките – на 1 година.

Екологични особености: У нас пъстрият пор се среща основно в открити местообитания (степа, пасища, пустеещи земи, каменисти райони, лозя, градини), но е регистриран и в гори. Местообитанията му често съвпадат с тези на лалугера и хомяците, които представляват оптимална плячка за вида. Счита се, че предпочита сухи местообитания, но се среща и в по-влажни такива. По принцип избягва високите части на планините и големите горски масиви.

Природозащитен статус: Закон за биологичното разнообразие, Прил. 2 и 3; Бернска конвенция, Прил. III; Директива 92/43/ЕЕС, Прил. II и IV; IUCN, категория уязвим; Червена книга на Република България, категория уязвим.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

Оперативна програма "Околна среда 2007- 2013 г."

Проект "Теренни проучвания на разпространение на видове / оценка на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата страна – I фаза"
Договор № 2597/22.07.2013 г.
„Теренни проучвания на разпространение и численост на бозайници (без китоподобни)“

Решения за
по-добър живот

2. Мониторингови територии

ВИД	МОНИТОРИНГОВИ ТЕРИТОРИИ	БИОГЕОГРАФСКИ РАЙОН
Пъстър пор <i>Vormela peregusna</i>	Краище-Драгоман-Понор	Континентален
	Горнотракийска низина	Континентален
	Дунавска равнина	Континентален
	Северно Черноморие	Черноморски

3. Период и периодичност на наблюдението

Различните периоди от годината имат своите предимства и недостатъци по отношение на регистрацията на пъстър пор. През пролетта и началото на лятото е възможно да се идентифицират котила, през есента – да се регистрират вече разселили се млади индивиди, а през зимата – да се регистрират ясни дири в снега, които да бъдат проследени до бърлогата на животното. Регистрация на вида с фотокапани може да се извършва целогодишно, макар да се предполага изменчивост в резултатността на метода през различните периоди. Същевременно дебелият снежен покривка е възможно да затрудни придвижването по трансекта и прибирането на фотокапаните, както и да ги затрупа и по този начин да блокира функционирането им. Анкетният метод може да се прилага целогодишно.

Предвид възможностите и целите на националния мониторинг на пъстрия пор, подходящ за провеждане на теренното проучване е **периода от април до октомври**, когато могат да се съберат и качествени данни за хранителната база, растителността и другите характеристики на местообитанието. За събиране на популационни данни е най-уместно периодът на наблюденията да се фиксира в по-тесни граници, за да се избегне изкривяване на резултатите поради редица причини (различия в социалната структура, активността и т.н.). Това обаче не е задължително за пъстрия пор, тъй като видът е труден за регистрация и в рамките на националния мониторинг не се очаква да се съберат данни за популационните параметри като възрастова и полова структура, численост и др. Същевременно събраните в рамките на проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I” данни показват, че наблюденията на вида (живи екземпляри или жертви на автомобилния трафик) са от различни периоди на годината (най-малко са през зимата, но това може да се дължи на по-слабата активност на хората).

Най-ефективен с оглед събиране на достатъчно количество данни за този труден за регистриране вид и установяване на тенденциите в развитието на популациите му е **ежегодният мониторинг**, като данните от всеки **5-годишен период** е уместно да се обобщават и анализират на шестата година. По този начин отчетите от 5-те последователни години представляват повторения, които повишават степента на достоверност на данните. За установяване на тенденциите в състоянието на вида е желателно да са налице данни за минимум 5-6 последователни години. Тъй като пъстрият пор е рядък и изключително труден за регистрация вид, е трудно да се посочи

точно какъв е минималният брой посещения на терен и броят дни за всяко посещение. Очевидно е, че количеството и качеството на събраните данни биха нараствали пропорционално на броя посещения/дни, а платото в изразяващата тази зависимост графика би било достигнато при много високи стойности на този параметър. Минималният брой посещения **на едно място за мониторинг** в рамките на една година, който би осигурил събиране на качествени данни за местообитанието и прилагане на заложените в методиката методи за регистрация на вида, са **две посещения от общо 20 дни (40 човекодни)**, като при второто по-кратко посещение се прибират поставените при първото посещение фотокапани.

4. Подход за изпълнение на методиката

4.1 Общи положения

Методиката за мониторинг на пъстър пор е съобразена с целите на националния мониторинг на биоразнообразието, което позволява изготвяне на възможно най-прецизна оценка на състоянието на вида (включително на национално ниво).

Ниската плътност, скритият начин на живот и респективно трудното регистриране на пъстрия пор на терен налагат използването на повече от един метода за регистрация при мониторинга на популациите му. Въпреки че прави анализа на събираните данни по-сложен, този подход е оправдан с цел събиране на максимално количество информация за разпространението на вида у нас. Регистрацията му само с един метод е малко вероятна.

При планирането на теренната работа, в пригодните местообитания във всяка мониторингова територия, на случаен принцип, са подбрани по десет места за провеждане на трансекти с дължина 3,5 километра.

Методи за регистрация на пъстър пор:

1. Регистрация с фотокапани – поставят се по 3 фотокапана на трансект (когато това е възможно; не се поставят или се поставят по-малък брой фотокапани при липса на подходящи условия: засилено човешко присъствие – овчари, ловци и др., липса на възможност за поставяне на фотокапана на скрито място). Разполагат се максимално равномерно в рамките на трансекта, т.е. на разстояние приблизително 1 км един от друг;
2. Визуално наблюдение с цел регистрация на пъстър пор или следи от жизнената му дейност (дупки, следи, други) – извършва се при придвижване по трансект с дължина 3,5 км и ширина 50 метра. По преценка на експерта при наличие на конкретно място, където е твърде вероятна появата на пъстър пор, може да се извършват допълнителни наблюдения от наблюдателен пункт. Такива места са например конкретни местности, за които са налице данни за присъствие с точна локализация на регистрацията; колонии на оптимална плячка, където е възможно хищникът да ловува (особено ако са налице сведения за това); открита при проучването по трансекта дупка, която е силно вероятно да е бърлога на търсения вид;
3. Анкетен метод – когато е възможно, се прилага в рамките на трансекта (т.е. при присъствие на хора – овчари, ловци, местни жители), но допълнително се правят анкети в близките населени места и по пътищата, като получените данни за

Оперативна програма "Околна среда 2007- 2013 г."

Проект "Теренни проучвания на разпространение на видове / оценка на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата страна – I фаза"
Договор № 2597/22.07.2013 г.
„Теренни проучвания на разпространение и численост на бозайници (без китоподобни)“

присъствие на вида се обвързват с конкретен полигон с пригодно местообитание.

Методи за оценка на местообитанието и заплахите:

Данни за параметрите на местообитанието (степен на пригодност, хранителна база, застрашеност) се събират посредством трансектен метод.

В резултат на теренното проучване следва да се съберат следните данни:

Данни за присъствие на пъстрия пор:

Данните за присъствие биват три типа: данни от фотокапани, от визуални наблюдения и от анкети. Те могат да се категоризират според степента им на достоверност: I категория – базира се на директни методи: животното е регистрирано чрез пряко наблюдение от експерт или е заснето с фотокапан; II категория – базира се на индиректни методи, но регистрацията е доказана: животното е регистрирано по експертно мнение на базата на следи от жизнената дейност, III - базира се на индиректни методи, като регистрацията не е доказана (анкетни данни).

Събраните анкетни данни от своя страна се категоризират въз основа на тяхната достоверност в три категории: код 1 – данни с висока степен на достоверност (налице са доказателства за регистрацията, наблюдателят е опитен в разпознаването на видовете или при разговор с екипа е описал подробно наблюдаваното животно и върното му определяне не се поставя под съмнение), код 2 – средна степен на достоверност (липсват доказателства за наблюдението, наблюдателят не е разпитан от екипа на терен и/или по преценка на експерта има до 30% вероятност да не е разпознал правилно вида), код 3 – ниска степен на достоверност (по преценка на експерта данните са съмнителни). При анализа на данните се вземат предвид само регистрациите с код 1 и 2.

За целите на националния мониторинг на пъстрия пор е уместно анализа да се извършва на основата на данни за регистрации от последните 5 години. По-старите данни не дават представа за съвременното състояние на популациите му.

Бележка: Допълнителна информация за разпространението на вида е възможно да се събере от устни съобщения на експерти, наблюдавали животното извън теренната работа по мониторинга на вида и данни за регистрация на вида по време на мониторинга на други видове. Такива данни могат да се използват за целите на мониторинга по преценка на експерта, който извършва анализа на мониторинговите отчети.

Данни за местообитанието

Обща площ на подходящите местообитания в мястото за мониторинг - тази информация се извежда от ГИС модела и се верифицира при теренната работа.

Характеристики на местообитанието – тип и степен на пригодност на местообитанията, хранителна база, заплахи (виж полевия формуляр и инструкциите за попълването му).

4.2 Екип

Теренното проучване се извършва от екип от двама души (2 експерти биолози или еколози или 1 експерт и 1 доброволец-неспециалист). Планирането на полевата работа (разположение и брой на трансектите, период на работа и т.н.) и анализът на събраните данни задължително се извършва от експерт. Изискване за експерта е да има опит в

подобен род изследвания. Поне един от членовете на екипа трябва да има шофьорска книжка.

4.3 Подготовка на теренната работа

1. *Запознаване с местоположението на местата за мониторинг:* В рамките на всяка мониторингова територия са избрани по 10 места за провеждане на трансекти с дължина 3.5 км. Екипът се запознава с местоположението им и се планират оптимални маршрути за придвижване.
2. *Инструктаж на екипа:* Членовете на екипа се запознават с биологичните и екологични особености на вида, методиката на мониторинговите отчети, начина на попълване на полевите формуляри и работата с техническото оборудване;
3. *Проверка на настройките на GPS-устройствата и фотокапаните:* Свървяване на дата, час и настройка на фотокапана за видеоклипове с продължителност 10 секунди.

4.4 Изпълнение на методиката на терен

В рамките на всеки трансект се извършват следните дейности:

- *Визуално наблюдение при обход на трансекта* с цел регистрация на пъстър пор или следи от жизнената му дейност, както и събиране на данни за характеристиките на местообитанието, хранителната база и заплахите. Правят се снимки на местообитанието, на следи от жизнената дейност, на потенциална плячка и на пъстър пор, ако има такива. С помощта на GPS-устройството се записват начална и крайна точка на трансекта, трак и допълнителни точки, показващи наличието на заплахи, хранителна база или друго. (Попълва се Част 1 в полевия формуляр, а при регистриране на вида – и Част 2)
- *Избор на подходящо място за поставяне на фотокапана.* Критериите за избор на такова се заключават в съчетаването на максимална вероятност мястото да бъде посетено от целевия вид и минимална вероятност фотокапанът да бъде забелязан от хора и/или да се активира многократно до запълване на паметта от преминаващи животни (напр. стада добитък) или др.
- *Поставяне на фотокапани.* На избраното място фотокапанът се поставя на подходящ обект (дърво, храст, скала) на височина не повече от 50 см над земята. При необходимост пространството пред фотокапана се разчиства от треви и малки клонки, които при разклащане от вятъра може да го задействат. На подходящо място до или пред него се поставя примамка от валериан и екскременти на фретка. Преди напускане на мястото се проверява дали фотокапанът е активиран. Мястото с фотокапана се заснема и се взимат GPS координати. Във формуляра се записват номерът на GPS-точката и снимката, датата и часа на поставяне, видът на примамката и кратко описание на мястото. (Попълва се Част 3 полевия формуляр)
- *Провеждане на анкети.* (Попълва се Част 6 в полевия формуляр)
- *Събиране на фотокапаните.* Фотокапаните се прибират от терен след период от приблизително 4 седмици. (Попълва се Част 3 полевия формуляр)

5. Параметри на наблюдение

5.1 Регистрация на пъстър пор или следи от жизнена дейност

Начин на регистрация: пряко наблюдение, заснемане с фотокапан, следи от жизнена дейност, анкети. Освен при регистрацията на основата на анкети, за всяка регистрация се отбелязват географски координати, № на снимки, бележки.

Предвид предполагаемия по литературни данни (такива липсват за България) размер на индивидуалния участък на пъстрия пор (от 10 до 60 хектара) приемаме, че две регистрации на вида се отнасят до два различни индивида, ако са на 1 км или повече отстояние една от друга. В рамките на дълъг 3,5 км трансект се очаква да има от 0 до 3 регистрации. На тази основа при обработката на данните на параметърът „Регистрация на пъстър пор или следи от жизнената дейност” за всеки трансект се дава оценка от 0 до 3, съответстваща на броя на регистрациите. Данните от регистрации на вида посредством различните заложен в методиката методи се анализират отделно.

5.2 Описание на местообитанието, хранителната база и заплахите.

5.2.1. Описание на местообитанието

Описват се:

Вид местообитание: отбелязват се 1 или повече от изброените във формуляра категории, а именно: Пасище, Ливада, Изоставена/пустееща земя, Храстови съобщества, Обработваеми площи (ниви), Лозя, Овощни градини, Блатиста местност, Друго. По желание може да се даде и по-детайлно описание на местообитанието.

Обраслост с храстовидна или дървовидна растителност: посочва се приблизителното й процентно покритие: 0-5 %, 5-15 %, 15-50 % или над 50 %.

Степен на пригодност - на основата на експертно мнение се дава обобщена оценка за степента на пригодност на местообитанието за пъстрия пор, базираща се на следните критерии: тип растителност, гео-климатични условия, хранителна база, наличие на заплахи. Степента на пригодност се оценява в следните категории:

- *Висока пригодност* - местообитанието е оптимално или близко до оптималното за пъстрия пор по отношение на растителната покривка и абиотичните условия на средата, налице е богата хранителна база и липсват сериозни заплахи за вида и местообитанието му;
- *Средна пригодност* – Вариант 1: местообитанието е подходящо за пъстрия пор по отношение на растителната покривка и абиотичните условия на средата, но хранителната база е с ниска плътност (и/или липсва оптимална плячка) и/или са налице заплахи за вида и местообитанието му (влошаване на качеството му); Вариант 2: местообитанието не предлага високопригодни условия за пъстрия пор по отношение на растителната покривка и абиотичните условия на средата;
- *Ниска пригодност* – местообитанието е субоптимално по отношение на растителната покривка и абиотичните условия на средата и/или хранителната база е бедна (или липсва) и/или са налице сериозни заплахи за вида и местообитанието му.

С най-голяма тежест при оценяване на пригодността на местообитанието е хранителната база.

5.2.2. Хранителна база

Описват се:

Вид плячка: Видовете регистрирана потенциална плячка за пъстрия пор.

Начин на регистрация: Посредством визуално наблюдение на индивид, дупки, следи и др.).

GPS т. №: Географските координати на мястото на регистрация на потенциалната плячка.

Хранителната база се оценява на основата на експертна оценка, базирана на теренните наблюдения. За всеки трансект се дава бална оценка на хранителната база на вида:

1 – висока: местообитания с колонии на оптимална плячка (*Spermophilus citellus*, *Cricetus cricetus* и *Mesocricetus newtoni*) и/или със субоптимална плячка (други видове гризачи, също така земноводни, влечуги и птици), която се концентрира с висока плътност;

2 – средна: налице е хранителна база с невисока плътност (от оптимална и/или субоптимална плячка);

3 – ниска: не е регистрирана хранителна база или е регистрирана такава с ниска плътност.

5.2.3. Заплахи

Описва се:

Видовете заплахи: Отбелязват се с „Да“ заплахите, които са регистрирани на терен, с „НИ“ (недостатъчна информация) – тези, за които не е възможно да се категоризират като присъстващи или отсъстващи поради недостиг на информация. За заплахите, за които не е отменено нито „Да“, нито „НИ“, се приема, че липсват за дадения трансект. Степента на застрашеност се определя от експерта на базата на установените заплахи за вида и неговите местообитания (посочени са в Част 2 в полевия формуляр и в инструкциите за попълването му).

По желание в графа „Бележки“ може да се даде по-детайлно описание на заплахата или коментар, който има отношение към анализа на данните. Когато експерта сметне за необходимо да се даде информация за конкретната локализация на дадена заплахата, в същата графа може да се даде GPS точка №.

Източници на рискове и грешки:

- Тъй като в литературата липсват данни за размера на индивидуалния участък и плътността на пъстрия пор в тази част на ареала му, възможно е отстоянието между трансектите да не е оптимално за мониторинга на вида.
- Оценките на база експертно мнение са субективни, поради което при провеждане на мониторинг от различни експерти през годините съществува вероятност от повлияване на резултатите, а оттам и на установяването на популационните тенденции.

Възможни рискове:

- Възможно е повреждане на фотокапани от преминаващи хора или изчезването им. За минимизиране на този риск фотокапаните ще се поставят само при наличие на достатъчно скрито място;
- Поради ниската плътност и скрития начин на живот е възможно пъстрият пор да не бъде регистриран. Вероятността за неговата регистрация нараства право пропорционално на единицата усилие (брой теренни дни, брой фотокапани, брой проведени анкети, брой повторения на трансекти);
- В рамките на някои трансекти да не е възможно прилагането и на трите метода за регистрация на вида (при липса на местни жители, които да бъдат анкетиран и/или липса на подходящи места за поставяне на фотокапани).

6. Образец на формуляр

При извършване на отчета по трансект се попълва **Формуляр за мониторинг на пъстър пор (Приложение 1)**. Един полеви формуляр се попълва за един трансект и за една дата. В полевия формуляр се въвежда следната информация:

Обща информация (заглавна страница)

Съдържа информация за датата и мястото на провеждане на трансекта и неговото наименование.

Част 1: Хранителна база и обобщена информация от трансект

- **GPS точка от терен** - име на точката снета на терен;
- **Географски координати** – отчитат се в десетични градуси (WGS84);
- **Вид местообитание** – записва се вида на местообитанието, като се избира една от следните възможности: Пасище, Ливада, Изоставена/пустееща земя, Храстови съобщества, Обработваеми площи (ниви), Лозя, Овощни градини, Блатиста местност, Друго;
- **Друг вид местообитание** - полето се попълва ако в показател „Вид местообитание“ е отбелязано „Друго“. Описва се вида на местообитанието;
- **Вид плячка** – записва се вида на регистрираната плячка, като се избира една от следните възможности: сляпо куче, полевка, лалугер, горска мишка, друго;
- **Начин на регистрация** – описва се начина, по който е регистрирана плячката;
- **Снимка** - снимка на конкретното наблюдение. Номерът на снимката се записва или снимката се прикачва към електронния формуляр;
- **Бележки** - записва се всяка друга информация, която има отношение към наблюденията по трансекта.
- **Степен на пригодност (експертна оценка)** – показателят се попълва след като е преминал целия трансект. Записва се обща за целия трансект степен на пригодност по експертна оценка, като се избира една от следните възможности: Висока, Средна, Ниска;

Оперативна програма "Околна среда 2007- 2013 г."

Проект "Теренни проучвания на разпространение на видове / оценка на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата страна – I фаза"
Договор № 2597/22.07.2013 г.
„Теренни проучвания на разпространение и численост на бозайници (без китоподобни)“

- **Обрасналост с храсти и дървета** - показателят се попълва след като е преминал целия трансект. Записва се обща за целия трансект обрасналост, като се избира една от следните възможности: 0-5%, 5-15%, 15-50%, над 50%;
- **Хранителна база** - показателят се попълва след като е преминал целия трансект. Записва се обща за целия трансект оценка на хранителната база, като се избира една от следните възможности: Висока, Средна, Ниска;

Част 2: Преки наблюдения и следи от жизнена дейност

- **GPS точка от терен** - име на точката снета на терен;
- **Географски координати** – отчитат се в десетични градуси (WGS84);
- **Целеви вид** – записва се наименованието на целевия вид, за който се отнася наблюдението. Избира се една от следните възможности: *Vormela peregusna*, *Mustela eversmanni*;
- **Начин на регистрация** – записва се начин на регистрация, като се избира една от следните възможности: Пряко наблюдение, Дири, Дупка, Друго;
- **Друг начин за регистрация** - полето се попълва ако в показател „Начин на регистрация“ е отбелязано „Друго“. Описва се начина, по който е направена регистрацията на целевия вид;
- **Снимка** - снимка на конкретното наблюдение. Номерът на снимката се записва или снимката се прикачва към електронния формуляр;
- **Бележки** - записва се всяка друга информация, която има отношение към наблюденията по трансекта.

Част 3: Инсталиране и събиране на фотокапани

- **Фотокапан №** - записва се серийния номер на поставения фотокапан;
- **GPS точка от терен** - име на точката снета на терен;
- **Географски координати** – отчитат се в десетични градуси (WGS84);
- **Дата и час на залагане**;
- **Дата и час на събиране**;
- **Примамка (вид)** – записва се вида на използваната примамка;
- **Състояние на фотокапана при събиране** – записва се състоянието, в което е открит фотокапана при събиране, като се избира една от следните възможности: Работи, Откраднат, Повреден;
- **Снимка** - снимка на инсталирания фотокапан. Номерът на снимката се записва или снимката се прикачва към електронния формуляр;
- **Бележки** - записва се всяка друга информация, която има отношение към инсталирането и събирането на фотокапана.

Оперативна програма "Околна среда 2007- 2013 г."

Проект "Теренни проучвания на разпространение на видове / оценка на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата страна – I фаза"
Договор № 2597/22.07.2013 г.
„Теренни проучвания на разпространение и численост на бозайници (без китоподобни)“

Част 4: Обобщена информация от фотокапани

- **Фотокапан №** - записва се серийния номер на поставения фотокапан;
- **Целеви вид** – записва се наименованието на целевия вид, за който се отнася наблюдението. Избира се една от следните възможности: *Vormela peregusna*, *Mustela evermanni*;
- **Друг целеви вид** – записва се наименованието на наблюдаван друг целеви вид. Избира се между една от следните възможности: *Canis aureus*, *Canis lupus*, *Cervus elaphus*, *Cricetus cricetus*, *Lutra lutra*, *Martes martes*, *Mesocricetus newtoni*, *Mustela evermanni*, *Nannospalax leucodon*, *Rupicapra rupicapra*, *Sciurus vulgaris*, *Spermophilus citellus*, *Ursus arctos*, *Vormela peregusna*, неизяснен вид;
- **Дата** – дата на кадъра;
- **Час** – час на кадъра;
- **Брой индивиди** – брой индивиди заснети на един кадър;
- **Снимка** - снимка на целеви вид. Номерът на снимката се записва или снимката се прикачва към електронния формуляр;
- **Бележки** - записва се всяка друга информация, която има отношение към конкретната снимка.

Част 5: Влияния и заплахи

- **Влияния и заплахи** – записва се вида на заплахата, като се избира една от следните възможности: Разораване на тревно местообитание, Паша, Коситба, Оран, Употреба на родентициди, Замърсяване, Натоварени автомобилни пътища на разстояние по-малко от 1км, Сукцесия, Пожари, Фотоволтаици, Ветрогенератори, Застрояване, Лов/браконьерство, Друго.
- **Оценка** - С „да“ се посочва наличието на конкретен вид заплаха. С изключение на интензивността на пашата, която се оценява като силна, средна, слаба и сукцесия – като липсва, слаба, силна. Пашата се оценява като „силна“, когато е регистрирана интензивна паша на домашни животни, която поддържа нисък тревостой и не се наблюдават сукцесионни процеси (обраствания с тръни/храсти/дървета). Пашата се оценява като „средна“, когато е регистрирана паша, но тя не е интензивна и се наблюдават слаби признаци на сукцесионни процеси (рехави обраствания с тръни/храсти/дървета). Пашата се оценява като „слаба“, когато тя е недостатъчна за поддържане на нисък тревостой и се наблюдава напреднала сукцесия (значителни обраствания с тръни/храсти/дървета). Сукцесията „липсва“, когато не се наблюдават обраствания с тръни/храсти/дървета. Сукцесията е „слаба“, когато налице са рехави обраствания с тръни/храсти/дървета. Сукцесията е „силна“, когато налице са значителни обраствания с тръни/храсти/дървета. В случаите, когато експертът не може да прецени дали дадена заплаха е налице или липсва поради недостатъчна

Оперативна програма "Околна среда 2007- 2013 г."

Проект "Теренни проучвания на разпространение на видове / оценка на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата страна – I фаза"
Договор № 2597/22.07.2013 г.
„Теренни проучвания на разпространение и численост на бозайници (без китоподобни)“

информация, се посочва „недостатъчна информация“. Когато е налице достатъчно информация и е известно, че дадена заплаха липсва, се посочва „не“.

- **Снимка** - снимка на конкретната заплаха. Номерът на снимката се записва или снимката се прикачва към електронния формуляр;
- **Бележки** - записва се всяка друга информация, която има отношение към конкретната заплаха.

Част 6: Анкета – част от Приложение 1

7. Необходимо техническо оборудване

- Фотокапани с червена светкавица;
- GPS;
- Фотоапарат;
- Хартиени формуляри или мобилно устройство със заредени електронни формуляри;
- Топографска карта на района в мащаб 1:25 000;
- Примамка (фиксиран с технически вазелин валериан, екскременти от фретка);
- Автомобил.

8. Мерки за безопасност

Всички експерти трябва да внимават за потенциални опасности, като:

- ✓ подхлъзване и/или падане във вода и пропасти;
- ✓ потъване в тресавища;
- ✓ срещи и/или ухапване от опасни за здравето животни (змии, насекоми, хищници).

8.1. Инструкция за безопасност при теренните проучвания

Работата на открито се прекратява при неблагоприятни климатични условия: гръмотевични бури, силен дъжд или снеговалеж, гъста мъгла, силен вятър, температури над 30°C и под -10°C. При гръмотевични бури не се укривайте под дървета на открито.

При работа около или във вода се облича спасителна жилетка със сигнален цвят.

При пресечен терен, висока растителност или блатист терен се препоръчва използването на щетки за опипване на терена или просто тояга. Не се газии в непроучена вода и/или кал.

Всички биологични материали се пипат само с лабораторни ръкавици.

8.2. Реакция при спешни случаи

1. Експертите трябва да имат лична аптечка за оказване на първа помощ с най-необходимите неща – превързочни материали, антисептици и болкоуспокояващи. Задължение на всеки експерт е поддържането на аптечката в зареден вид с достатъчно количество болкоуспокояващи и превързочни материали.
2. В случай на инцидент в планински условия - телефон за подаване на сигнал към Централата на ПСС- 1470 за Mtel, Vivacom или 02/963 2000. При равнинни условия може да подадете сигнал на тел. 112.
3. В случай на ухапване от насекоми (стършели, оси, пчели и др.), алергичен шок или астматичен пристъп първо се обаждате на личния си лекар или познато медицинско лице със специалност алергология, токсикология, пулмология и средни.
4. В случай на ухапване от змия следват следната инструкция:
Опитайте се да запомните как изглежда змията, която ви е ухапала. Ако сте в състояние, направете снимка с фотоапарат или телефона си. Постарайте се да запишете часа на ухапването — това е важна информация за лекуващия лекар!
Ако установите две видимо по-големи дупчици на разстояние 10-14 mm една от друга и мястото на ухапване започне да отича, почти е сигурно, че змията е отровна.
Изсмукване на кръв с устата **НЕ СЕ ПРЕПОРЪЧВА!** Ако има кръвотечение, оставете кръвта да тече. До известна степен може да си помогнете, като изстисквате ухапаното място. В началните етапи се препоръчва студен компрес (например парцалче потопено в планински поток). Не слагайте превръзки или турникети. Пиенето на течности в началните етапи е от ключово значение за намаляване на възможния токсикологичен ефект. Движете се с бърз ход без да тичате. Придвигете се към най-близкото място, където може да ви поеме транспорт към болнично заведение с квалифициран персонал.
5. Избягвайте срещи и допир с хищни бозайници (напр. лисица, язовец, бялка), които имат нетипично поведение, особено ако се държат като питомни, поради сериозна опасност от бяс. След допир или ухапване, свалете олигавените дрехи и измийте мястото обилно с вода и сапун. После йодирайте раната. Потърсете лекарска помощ в най-близкия голям град.
6. При ухапване от всякакви диви животни: Почистете раната с вода и сапун и йодирайте мястото. Ако раната е пробивна и дълбока, потърсете лекар поради опасност от тетанус.
7. При ухапване от кърлеж – извадете го със специалната пинсета. Ако главата му остане в кожата ви – извадете я с игла за спринцовка. Йодирайте раната. Уведомете личния си лекар и следете за белези на лаймска болест.

9. Литература:

- ЗИДАРОВА С. 2011. Предложение за методика за мониторинг на пъстрия пор (*Vormela peregusna*). – Разработено в рамките на проект BG0052 „ Развитие на Информационна система към Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие в България”
- ПЕШЕВ Ц., ПЕШЕВ Д., В. ПОПОВ. 2004. Фауна на България. т. 27. Mammalia. Акад. Изд. "Марин Дринов", София. 632 с.
- СПАСОВ Н. 2007. Пъстър пор (*Vormela peregusna*). В: Попов В., Н. Спасов, Т. Иванова, Б. Михова и К. Георгиев. 2007. Бозайниците, важни за опазване в България. Изд. Dutch Mammal Society VZZ, Arnhem, The Netherlands, стр. 270-273.
- СПАСОВ Н. & СПИРИДОНОВ Ж. (в подготовка): Червена книга на България, Пъстър пор (*Vormela peregusna*) Том II. Животни. БАН и МОСВ.
- ЦИНГАРСКА Е. 2009. 2635 Пъстър пор (*Vormela peregusna*). – В: Зингстра, Х., Ковачев, А., Китнаес, К., Цонев, Р., Димова, Д., Цветков, П. (ред.) Ръководство за оценка на благоприятно природозащитно състояние за типове природни местообитания и видове по НАТУРА 2000 в България. Изд. Българска фондация Биоразнообразие. София: 437-439 по НАТУРА 2000 в България. Изд. Българска фондация Биоразнообразие. София
- BEN-DAVID, M. 1988. The biology and ecology of the Marbled polecat, *Vormela peregusna syriaca*, in Israel. Thesis, Tel-Aviv University, Israel, 167 pp.
- MILENKOVIC M., PAVNOVIC M., ABEL H. & GRIFFITHS J. 2000. The marbled polecat, *Vormela peregusna* (Guldenstaedt 1770) in FR Yugoslavia and elsewhere. Pp. 321–329 in Mustelids in a modern world: management and conservation aspects of small carnivore and human interactions (H. J. Griffiths, ed.). Backhuys Publishers, Leiden, Netherlands.
- SPASSOV N., IVANOVA N., GEORGIEV K. & IVANOV V. 2002. Status of the Marbled polecat (*Vormela peregusna peregusna* Guldenstaedt) in Western and North-eastern Bulgaria and data on the status of its potential main prey and competitors. - *Historia naturalis bulgarica*, 14: 123-140.
- SPASSOV N. & SPIRIDONOV G. 1993. *Vormela peregusna* (Guldenstaedt, 1770) – Tigeriltis. – In: *Handbuch der Säugetiere Europas*, Bd. 5/II. Weisbaden, Aula – Verlag GmbH.